

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2007

Pieni anatominen tutkielma halun metafysiikasta

Ritva Ruotsalainen

Julkaisu: Synteesi:

Suomen taidekasvatuksen tutkimusseura ry:n ja Jyväskylän
yliopiston taidekasvatuksen laitoksen julkaisu.

Jyväskylä: Suomen taidekasvatuksen tutkimusseura

ISSN 0359-5242

15(1996): 4

s. 13-30

Tämä aineisto on julkaistu verkossa oikeudenhaltijoiden luvalla.
Aineistoa ei saa kopioida, levittää tai saattaa muuten yleisön saataviin
ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Aineiston verkko-osoitteeseen saa
viitata vapaasti. Aineistoa saa opiskelua, opettamista ja tutkimusta
varten tulostaa omaan käyttöön muutamia kappaleita.

www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi
opiskelijakirjasto-info@helsinki.fi

PIENI ANATOMINEN TUTKIELMA HALUN METAFYSIIKASTA

In this dark adored adorned gehenna say your farewells m/y very
beautiful one m/y very strong one m/y very indomitable one m/y very
learned one m/y very ferocious one m/y very gentle one m/y best
beloved to what they, the women, call affection,
tenderness or gracious abandon.

Monique Wittig: *The Lesbian Body* (viipale)

Seksuaalisuutta on lesbotutkijoiden piirissä tarkasteltu sellaisten käsitejärjestelmien avulla, jotka painottavat pääasiassa seksuaalista identiteettiä sosiaalisena käsitteenä. Puhuaksemme seksuaalisuudesta sitä on lähestyttävä myös ruumiillisuuden, vietin, torjunnan ja tiedostamattoman käsitteiden avulla ja tarkasteltava sitä, miten nämä elementit suhteutuvat toisiinsa. Seksuaalisuudessa ei ole kyse pelkästään tietyn identiteetin, lesbon, homon tai muun sellaisen, omaksumisesta. Mielestäni olisi myös syytä pohtia, sitä miksi identiteettikeskustelusta on tullut niin tärkeä, että muu keskustelu seksuaalisuudesta on hautautunut sen alle. Tämän pohtimiseen tässä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta.

Toisin sanoen on hyödynnettävä Freudin tärkeimpiä ideoita. Jotkut, kuten Jacqueline Rose, ovat painottaneet tiedostamattoman ja seksuaalisuuden välisiä yhteyksiä (1982: 29, 37n4, myös Stanton 1992). Sen sijaan lesboseksuaalisuuden yhteydessä tällaista kysymyksenasettelua ei ole suosittu; on väitetty, että lesbous ei ole ymmärrettävissä psykoanalyttisen teorian keinoin (Grosz 1994: 275). Lesbotutkijoiden huomattava allergisuus psykoanalyysille on tietenkin ollut perusteltua, mutta psykoanalyysi tarjoaa hyvin käyttökelpoisia käsitteellisiä välineitä myös lesbotutkijoiden hyödynnettäväksi. Tarkastelen tässä artikkelissa seksuaalisuutta nimenomaan ruumiillisena järjestyksenä, ts. sitä kysymystä miten eletty ruumis konstituoituu halun, kivun, viettien ja niiden torjuntajen liikkeessä. Toisaalla (Ruotsalainen 1994) olen tarkastellut seksuaalisuutta ruumiillisuutta tuottavana käytäntönä. Jätän myös seksuaalisuuden intentionaalisen aspektin, ts. objektiin suuntautuneisuuden käsittelemättä.

Freud (SE XXII: 135) totesi naisellisuutta käsittelevän luentonsa lopuksi, ettei hänellä tai tieteellä ylipäättään ole siitä paljoakaan sanottavaa, ja kuulijoiden tulisi kääntyä runoilijoiden puoleen saadakseen tietää aiheesta enemmän. Lesboseksuaalisuudesta kiinnostuneen on tehtävä samoin: siksi tarkastelen kysymystä lesboruumiin ja -seksuaalisuuden luonteesta Monique Wittigin (1975) romaanissa *The Lesbian Body*. Wittigin teksti näyttää halukkaille sen, mitä emme voi lukea: perverssin ruumiin kaaoksen.

Se, mihin lesboseksuaalisuuden oletettu erityisyys palautuu, on ollut sekä nais- että lesbotutkimuksen kiistakysymys: psykoanalyttisiä käsityksiä lesboudesta regressiona tai seksuaalisuudesta kieltäytymisenä ei ole haluttu hyväksyä, ei myöskään sen käsit-

teellistämistä maskuliinisen halun tai identifikaation termein. Myös viimeaikaiset keskustelut mm. butch/femme -kulttuurista, fallisuudesta ja penetraatiosta jatkavat tätä traditiota, jossa pyritään tuottamaan metafysiinen, identiteettiä ylläpitävä ero heteroseksuaalisuuden ja muiden seksuaalisuuksien välille. Esim. June L. Reich kirjoittaa, että "lesbopenetraatio sekoitetaan heteroseksuaaliseen käytäntöön, sen sijaan että konstituoitaisiin ainutlaatuisena tai erilaisena merkityksenä" (1992: 120, ks. myös Hart 1993, Griggers 1992, Butler 1993). Ei kuitenkaan tunnu uskottavalta, että edellä mainittujen vietin, torjunnan ja tiedostamattoman käsittein lesbofallisuus, lesbopenetraatio yms. — tarkasteltiinpa niitä minkä osapuolen kannalta tahansa — rakentuisivat aivan erilaisen prosessin kautta kuin se mitä on tapana sanoa heteroseksuaalisuudeksi. Pääasiassa amerikkalaiset kirjoittajat lähestyvät fallisuus- ja penetraatioproblematiikkaa identiteetin näkökulmasta, mikä on sidoksissa amerikkalaiseen, tietoisien egon rakenteisiin ja toimintoihin keskittyneeseen psykonalyysiin. Siten tekstit ovat jääneet lähinnä erilaisten identiteettien ja niiden yhdistelmien mekaaniseksi keksimiseksi. "Jokainen voi tulla ulos ja osallistua moniin erilaisiin identiteetteihin — olla lesbohetero, hetero-lesbo, mieslesbo, naishomo tai jopa feministinen seksiradikaali. . . Kunhan seksuaalisuus ja sukupuoli saadaan molemmat fiktiiviselle pohjalle, moninaisten identiteettien ja yhteenliittymien mahdollisuudet ovat valtavat" (Schwichtenberg 1995: 84). Toisaalta fallisuus on menettänyt asemaansa rumana sanana. Näiden tekstien puute on kuitenkin muiden seksuaalisten järjestyksen suhteen pohtiminen fallisuuteen ja ehkä myös käsitteen käyttö usein rabulistisissa yhteyksissä (Hekanaho 1996).

En käsittele tässä yhteydessä biologistisia käsityksiä sukupuolesta enkä niiden vastapainoksi tuotettuja sex/gender -teorioita, vaan psykoanalyysin kuvausta seksuaalistuvasta ruumiista. Taustalla on kaksi näkemystä, joista ensimmäisen mukaan sukupuolipositio määrittäytyy suhteessa kastraatioon, olipa se sitten symbolinen tai faktinen. Kastraatioon on oltava jokin suhde. Lisäksi sekä Freud että Lacan pitävät seksuaalisuutta tiedostamattoman dimensiona. Näitä käsityksiä on kritisoitu kaksikymmenluvulta alkaen (Freud-Jones -debatti) ja sukupuolieron teoriaa voi pitää näiden keskustelujen variaationa. Toisen kannan mukaan keskeisin tekijä sukupuolen omaksumisessa ovat identifikaatiot ja objektsuhteet, jolloin sukupuoli-identiteetti tai seksualinen identiteetti on egon kehityksen elementti. Tällainen on esimerkiksi Melanie Kleinin objektsuhdeteoria. Naistutkimuksen käyttämät sex/gender -teoriat jatkavat tätä traditiota (esim. Chodorow 1978). 'Gender'ja siten sukupuoliero samastuu sosiaaliseen rooliin. Näiden lähestymistapojen suhde ruumiiseen on sikäli erilainen, että ensinmainituissa ruumis on tavalla tai toisella keskeisin seksuaalisuutta ja sukupuolta järjestävä elementti. Esimerkiksi kastration havaitsemiseen voi suhtautua myös kieltämällä sen: tämä ruumiin ja mentaalisen tason väline katkos on kuitenkin patologinen ilmiö. Objektsuhteisiin perustuvassa näkemyksessä ruumin ja sukupuolen suhde on arbitraarisempi: sukupuoli kuten myös maskuliinisuus tai feminiinisyys ovat kontingentteja suhteessa ruumiiseen. Sex/gender -teorioiden taustalla ovat amerikkalaiset psykiatrit ja psykoanalytikot, joille nimenomaan tietoisuus sukupuoleen kuulumisesta oli oleellista. Sukupuoli-identiteetti merkitsi vakuuttuneisuutta omasta sukupuolesta (Stoller 1964). Samalla kaikki ei-heteroseksuaaliset käytännöt ovat osoitus identiteetin häiriöstä maskuliinisuus-feminiinisyys -ulottuvuudella (gender disorder) (Stoller 1975, 1985).

Feministitutkijat ovat hyödyntäneet sekä sukupuolieroon että objektsuhteisiin perustuvia teorioita. Naistutkimuksessa kiista keskittyy tällä hetkellä lähinnä sukupuolieron teorioiden (Irigaray, Braidotti, Chanter) ja performanssiteorian (Butler) välille, jonka keskeinen idea on osoittaa identiteettien, jossain määrin myös ruumiillisuuden fiktiivisyys. Butlerin ym. teoreettisia kehittäjiä voisikin mielestäni luonnehtia yritykseksi rakentaa kastratioidean pohjalle teoria ruumiin seksuaalisen järjestyksen muun-

tuvuudesta. Sukupuolieron puolustajat pyrkivät tuottamaan feminiinisen symbolisen ja imaginaarisen, joka edellyttää naisen sukupuolitettua positiota sekä ei-kastroituna että ei-fallisena. Sukupuolieron ajatus on jatkoa jo kaksikymmenluvulla käydylle keskustelulle naisen seksuaalisuudesta, joka ei palaudu miehiin parametreihin. Näitä näkemyksiä pyrkivät muotoilemaan ja puolustamaan mm. Ernest Jones, Karen Horney ja Melanie Klein (ks. Mitchell ja Rose 1982, Irigaray 1985b, Irigaray 1996, Chasseguet-Smirgel 1985). Rosi Braidotti puolestaan käyttää käsitettä ontologinen ero, joka nähdäkseni perustuu Lacanin väitteeseen, ettei Reaalisessa ole puutetta. Braidotti näkee eron laajempaan kuin vain seksuaalisena tai symbolisena: hänelle se on koko olevaa koskeva, metafyyinen erottelu.

Kuten sex/gender -teorioissa, myös identifikaation tai muihin mentaalisten operaatioiden varaan perustuva teoria sukupuolesta mahdollistaa sen, että ruumiin ja toiminnan suhde on arbitraarinen. Judith Butler (1990, 1993) on arvostellut Irigarayta heteroseksistisistä oletuksista: oman teoriansa sukupuolesta Butler rakentaa fantasmaattisen identifikaation lisäksi poisulkemisen, tuhoamisen, assimilaation ja sitaatin käsitteiden avulla, jotka mahdollistavat sen ettei sukupuoli ole ankkuroitu ruumiiseen tai sen organeihin. Niillä ei ole ontologista tai ajallista ensisijaisuutta suhteessa omaksuttuun sukupuoleen tai identiteettiin, vaan ne tuotetaan samassa diskursiivisessa prosessissa.

Esittelen aluksi lyhyesti Freudin ja Kristevan käsityksiä ruumiillisuudesta. Molemmat olettavat sukupuolen määrittävän suhteessa kastratioon. Niiden jälkeen tarkastelen Irigarayn ja Butlerin käsityksiä sukupuolen ja ruumiin välisestä suhteesta. Lesbotutkimuksessa psykoanalyttisiin ideoihin on suhtauduttu varsin epäluuloisesti eikä aivan syyttä: psykoanalyysi on joko pyrkinyt selittämään lesbouden heteroseksuaalisuuden termein, redusoinut sen esioidipaalisiin vaiheisiin tai ignoroinut sen kokonaan niiltä osin kuin se ei sovi edellä mainittuihin skeemoihin. Lesbotutkimuksen suhde edellä esiteltyihin positioihin on suurinpiirtein se, että ne jotka haluavat liittää lesbon ja naisen kategoriat toisiinsa, soveltavat sukupuolieron teorioita, kun taas toiset näkevät feminiinisuuden, maskuliinisuuden ja lesbouden suhteet kontingentteina. Eräässä mielessä nämä ideat ovat jatkoa ruumiin ja mielen tai ruumiin ja identiteetin välistä satunnaisuutta painottaville sex/gender -teorioille. Tässä artikkelissa en halua tarkastella lesboutta identiteettikategoriana vaan seksuaalisena käytäntönä sekä niitä fantasioita, jotka ovat osa tätä seksuaalisuutta. Lesboseksuaalisuus rakentuu vietiin ja torjunnan dynamiikasta, eikä siten radikaalisti poikkea muusta seksuaalisuudesta. Identiteetin tasolla tuotettavat erottelut ovatkin kiinnostavia lähinnä siksi, että innokkuus niiden puolustamiseen on silmiinpistävä.

Freudin putkistoruumis

Kysymys on siitä, jäsenyykö ruumis ulkoisten vai sisäisten tekijöiden ja aistien vaikutuksesta ja millainen näiden elementtien suhde on. Onko ruumis 'orgaanimielihyvää' (Freud 1924: 337) etsivä anarkistinen kaaos vai peilivaiheen identifikaatioihin perustuva imaginaarinen ykseys, jonka konstituoi katse, ei niinkään mielihyvä. Entä mikä merkitys objekteilla on seksuaalisen ruumiin jäsentymisessä? Mikä näiden tapahtumien tai elementtien välinen suhde on?

Freudin kirjoitukset ovat äärimmäisen tärkeitä pohdittaessa sitä, miten fenomenaalinen tai imaginaarinen ruumis jäsenyy. Millä tavoin vietillinen ruumis ilmenee subjektille pintoineen, aukkoineen ja elimineen, joista jotkut jäävät lähes merkityksettömiksi, toiset taas nousevat siinä määrin tärkeiksi, että koko ruumis saa merkityksensä

suhteessa niihin? Freud itse puhuu 'ruumiillisesta egosta', kun taas Lacanin termi on 'imaginaarinen anatomia'. Ruumiillinen ego ei ole yksi-yhteen ilmentymä konkreettisesti ruumiista — sikäli kuin sellaista edes on — eikä se myöskään ole tietoinen eletty ruumis vaan osin tiedostamaton rakenne. Eräässä mielessä ego on subjektille ilmentyvä ruumis siten, että egon operaatiot ovat analogisia ruumiillisille operaatioille, ja muutos esimerkiksi 'mielihyväegosta' realiteettieegoon on muutos viettityydytyksen tavoissa ja suhteessa objektiin. Tämä koskee myös tiedollisia toimintoja; esimerkiksi jonkin arvostelman myöntäminen on analoginen mielihyväegon inkorporaatiolle (Freud 1991: 439-441; vrt. Kristeva 1978: 158-159).

Freudin tekstejä oraalisesta, anaalisesta, fallisesta ja genitaalisesta vaiheesta voi lukea kuvauksena seksuaalisen ruumiin ja samalla ruumiillisen egon järjestymisestä (ks. Freud 1905; Mieli on ulottuvainen, eikä se tiedä siitä mitään. Freud, sit. Nancy 1996). Ruumiin topografiaa jäsentävät vietit ja niiden siirtymät; ne elimet, ruumiinosat tai alueet, joiden tyydytys on keskeistä kussakin vaiheessa, rakenteistavat myös ruumiillista egoa. Muutokset ruumiin erogeenisuudessa johtavat myös libinaalisen egokateksin muutokseen (1991: 77). Siten keho ei koskaan ole pelkkä instrumentti, vaan myös narsististen viettilatausten jäsentämä kokonaisuus (Grosz 1994a, Freud 1914, 1923/1991). Artikkelissaan "On Narcissism" Freud huomauttaa (1991: 77), että kaikki kehon osat ovat erogeenisia, joskaan eivät samalla tavoin. Sama huomio esiintyy jo Seksuaaliteoriassa, jossa Freud huomauttaa, että jotkut elimet ovat tyydytykseen enemmän omiaan kuin toiset rakenteensa ansiosta. Autoeroottisuus, ts. tyydytysten mahdollisuus pelkästään omassa ruumiissa ilman objektia, on kuitenkin erotettava narsismista, koska narsismi edellyttää egoa, jonka muodostumiselle autoeroottiset vietit eivät ole riittävä selitys (1991: 69).

Se miten läpikotaisin erogeenisesta ja jäsentymättömästä, perverssistä ruumiista kehkeytyy genitaalinen sukupuolitettu ruumis, on mutkikas tapahtumasarja, jonka kuvaamisessa vietin käsite on kuitenkin äärimmäisen tärkeä. Autoeroottisessa tilassa vietillä ei ole kohdetta, ts. tyydytyksen mahdollisuus ei kiinnity mihinkään ruumiin ulkoiseen objektiin (1971: 138). Sen sijaan oraalisuus ja anaalisuus jo saattavat sisältää vastaavat objektikateksit; siis se, millaiset tyydytyksen muodot ovat keskeisiä, jäsentää ihmisolion suhdetta ulkoiseen maailmaan. Freud erottaa toisistaan vietin kohteen ja tavoitteen ja siten inversion ja perversion, jotka viittaavat joko kohteen tai toiminnan epätavallisuuteen (1971).

Seksuaalisen tyydytyksen tilat ruumiissa sekä viettien osuus imaginaarisen ruumiin prosessissa on analysoitavissa viettien intensifioitumisen, siirtymien, tiivistymien ja torjuntajen kautta. Freudin oman seksuaaliteorian taustalla on teleologinen käsitys seksuaalisuudesta lisääntymisseksuaalisuutena: esimerkiksi mielihyvä on seksuaalisuuden lisäarvo, jolla sinänsä ei ole merkitystä, joskin mielihyvän tavoittelu ylittää lisääntymisen tai hengissäpysymisen tarpeet (1971: 95-7). Freudin suhde näyttää kuitenkin olleen ambivalentti, koska joissain kohdin hänellä on myös selviä antiteleologisia käsityksiä (ks. de Lauretis 1994: 19). Oraalisuus, anaalisuus ja genitaalisuus ovat tyydytyksen muotoja, jotka palvelevat yhtäältä yksilön, toisaalta lajin uusintamista. Näin tyydytyksen muodot, jotka eivät ole käsitteellistettävissä lisääntymisen tai hengissä säilymisen päämäärien kautta, ovat poikkeuksia ja patologioita. On kuitenkin erogeeneihin alueisiin palautumattomia, ulkopuolisiin objekteihin suuntautuvia pyrki- myksiä, kuten tirkistelyn ja paljastamisen halu sekä julmuus, jotka vasta myöhemmin liittyvät genitaaliin toimintoihin, joskin ne voivat säilyä myös suhteellisen itsenäisinä, ilman genitaalisia tai muita erogeenisia kytkentöjä (1971: 104-105). Myöhemmin Freud erottaa seitsemän erilaista osaviettiä, jota eivät välttämättä liity kehon erogeenisiin alueisiin. Seksuaalisuuden konstruktiossa on kyse elementtien järjestymisestä he-

teroseksuaalisen genitaalisuuden alaisuuteen. Myös perversio on järjestys, joskin järjestys jossa jokin muu elementti on hallitsevassa asemassa suhteessa norminmukaiseen seksuaaliobjektiin ja-toimintaan (1971: 80-81; Brennan 1992: 138). Freud tosin huomauttaa, että osavietit saattavat myös jäädä järjestymättä yhden tyydytysmuodon heruudenalaisiksi, mutta tällöin on puhuttava paremminkin infantilismista kuin perversiosta (1924: 332). Genitaalisessa organisaatiossa on kysymys myös egon herruudesta suhteessa ruumiin loputtomaan nautinnonhaluun ja osavietteihin ja se saattaa myös menettää herruutensa (1910: 211). Homoseksuaalisuus on genitaalisesti järjestyneen seksuaalisuuden inversio (Freud 1920: 150-1). Siten homoseksuaalisuus on genitaalista egon herruuden pelkoa, ei perverssiä.

Oraalinen ruumis on ahmiva ja oksentava kita, anaalivaiheessa taistellaan ulostamisen hallinnasta tai hallitsemattomuudesta. Freud nimittää oraalista jäsentymää myös kannibaaliseksi: sukupuoliset toiminnot eivät ole eriytyneet seksuaalisista, joten "seksuaalitavoite merkitsee kohteen nielemistä, mikä myöhemmin samastuksena näyttlee merkittävää osaa" (1971: 109). Sadistis-anaalisessa vaiheessa toimintoja jäsentää aktiivisuuden ja passiivisuuden vastakkaisuus siten, että "aktiivisuuden elimenä ovat kehon lihakset ja sen tavoitteena vallitseminen, passiivin seksuaaliteetin elimenä taas peräsuolen erogeeni limakalvosto" (1971: 110). Myöhemmin eli vuonna 1925 Freud lisäsi näihin vielä kolmannen, fallisen vaiheen. "Kaikilla lapsilla, niin pojilla kuin tytöillä, näet pääosan vie vain yksi sukuelin, miehen. Ylivalta ei siis ole sukuelimillä vaan -elimellä, falloksella" (1971: 150, vrt. 197-8, 321n62). Fallinen vaihe on loogisesti välttämätön postulaatti, jotta kastratiokompleksi sukupuolieron tuottavana prosessina olisi mielekäs käsite. Tosin Freud tunnustaa, että hän voi kuvailla vain pojan fallista vaihetta; tytön kehityksestä emme tiedä mitään. Myöhemmin feminiinisyyttä käsittelevässä luennossaan hän kuitenkin oli jo huomattavasti tietäväisempi tyttölapsen seksuaalisen kehityksen vaiheiden suhteen: esioidipaallinen suhde äitiin sisältää oraalisia, anaalisia ja fallisia — tässä tapauksessa klitoraalisia — elementtejä ja vasta kastration havaitseminen saa aikaan sen, että tyttö pettyneenä ei enää sijoita seksuaalisia toiveitaan äitiin vaan isään (1933: 118).

Oleellista on se, että nämä ruumiillisuuden muodot jäsentävät yksilön suhdetta muihin, ja maailma jäsentyy suhteessa oraaliin ja sittemmin anaaliin, fallisiin ja genitaaliin toimintoihin. Kiellot ja sääteily tuottavat lopulta ruumiin, jonka nautinnot keskittyvät heteroseksuaalisuuteen. Naisilla tämä tarkoittaa vaginaalista heteroseksuaalisuutta, mitkä elementit ovat kuitenkin riippumattomia toisistaan.

Freudin imaginaarinen ruumis on putkien ja aukkojen sekä niiden sisältämien substanssien järjestelmä. Mielihyvä, vuorovaikutus sekä sitä kantava maailman ja yksilön välinen materiaallinen vaihto on siten ruumiillisen egon keskeisin elementti.

Feminiinisyyden ja maskuliinisyyden seuraavat viime kädessä ruumiillisista tekijöistä: tyttö havaitse oman kastrationsa eli peniksen puuttumisen, mihin havaintoon hän voi suhtautua joko hyväksymällä sen tai erilaisten puolustautumismekanismien avulla (ks. Freud 1971: 179-189). "Miehen ja naisen sukupuolisen kehityksen eroavuus on tältä osin ymmärrettävää seurausta heidän sukupuolielimensä eroavuuksista ja sitä vastaavan psyykkisen tilanteen eroista: se vastaa toteen pannun ja pelkäksi uhkaukseksi jääneen kastration välistä eroa" (1971: 187). Psykologisen feminiinisyyden ja maskuliinisyyden suhde ruumiin orgaaneihin ei siis ole kausaalinen siinä mielessä, että penis tai sen puute väistämättä tuottaa tiettyjä psyykkisiä ilmiöitä: imaginaarinen ruumis rakentuu myös torjuntajen ja toiveiden avulla, esim. tytöllä on fantasia siitä, että hänellä sittenkin on penis. Freud kutsuu tätä 'miehisyysskompleksiksi', joka joissakin tapauksissa saattaa "päätyä avoimeksi lesbisyydeksi" (1971: 160, 184). Psykologisen feminiinisyyden ja ruumiin välinen suhde on siis kontingentti, joskin on oikein ja toivottavaa,

että feminiinisyys liittyy naisen ja maskuliinisuus miehen ruumiiseen. "Avoimesti lesbisen" naisen tyydytysten paikka on väärä, koska mielihyvän jäsentämä ruumis on feminiininen tai maskuliininen. Freudin teoriassa ei-heteroseksuaalinen vaginaalisuus on mahdoton ja käsittämätön nautinnon jäsentymä. Siten esimerkiksi femmeys seksuaalisena käytäntönä jää käsittämättömäksi: miten feminiininen nainen, jonka seksualisuus on genitaalista, voi olla homoseksuaali? Luulen että vastausta voi etsiä pohtimalla butch/femme -tyyliin ruumiillisen järjestyksen eroja suhteessa ensijaisesti oraalisuuteen ja ennenkaikkea anaalisuuteen, ei fallisuuteen.

Freudille kastration, sekä äidin että oman, havaitseminen on motiivi heteroseksuaalisuuden valinnalle: tyttö syyttää äitiään siitä, ettei tämä ole antanut hänelle penistä ja äidin puutteellisuuden vuoksi alkaa haluta maskuliinista objektia ja siirtää nautintonsa vaginaaliseen seksuaalisuuteen, josta näin tulee naisen ruumista organisoiva osa. Tässä kohdin Freud mielestäni kytkee yhteen mielihyvän, toiminnon ja objektin sellaisella tavalla, joka ei ole perusteltu. Niiden yhteys ei näytä määritellyltä, kuten femme-esimerkistä voi päätellä. Ruumiin organisaaatiosta ei seuraa objektin valintaa, vaan tyydytyksen muodon valinta.

Kristevan oma puhdas ruumis

Julia Kristeva tutkii töissään ruumiillisuuden, viettien ja nautinnon (*jouissance*) merkitystä signifiikaatiossa. Hänen mukaansa kieli ja subjekti ovat rakenteeltaan analogisia siten, että molemmat ovat luonteeltaan prosessuaalisia ja niissä ovat läsnä samankaltaiset elementit, joita Kristeva kutsuu semioottiseksi ja symboliseksi. Näin subjektin kehkeytymistä kuvaava teoria voidaan lukea sekä diakronisena että synkronisena.

Egon ja ruumiin suhde, joka on Freudille seuraus kehon sensitiivisyydestä ja jossa ego siten on eräänlainen eletty sisäinen representaatio, on Julia Kristevan (1986) teksteissä ulkoinen siinä mielessä, että ego on kuva, heijastus, joka on subjektille itselleen vieras. Se on myös osin tiedostamaton. Tämä imaginaarinen ego muodostuu peilivaiheeksi sanottussa prosessissa, jota edeltää kaksitasoinen tila. Niitä Kristeva kutsuu nimillä khora ja semioottinen. Termi khora on peräisin Platonin teoksesta *Timaios*, ja monet kirjoittajat (mm. Irigaray) ovat analysoineet khoran feminiinisistä ja maternaalisia kytkentöjä. Näin tekee myös Kristeva, joskin on huomattava että Kristevalle maternaalinen ja feminiininen ovat kaksi eriä asiaa: feminiininen on olemassa vasta symbolisessa, jossa sukupuoli on olemassa. Imaginaarisen alueella on tosin maternaalinen mutta ei feminiinistä.

Khora on tila, jossa ei ole representaatiota — ei objekteja, ei merkityksiä. Toisin sanoen siinä ei ole signifiikaatioita, erottelua merkin ja referentin välillä, jotka luo vasta mahdollisuus positoida ego ja objekti sen ulkopuolella. Khora on rytminen tila, joka edeltää artikulaatiota; tulkitsen tämän ruumiin artikulaatioksi. 'Rytminen tila' on sikäli harhaanjohtava luonnehdinta, koska khorassa ei ole sen enempää avaruudellista kuin ajallistakaan fenomenaalista representaatiota; ainoastaan yhtäältä sulauttavat, toisaalta tuhoavat vietit, eli kaksijakoisuus ja ristiriitaisuus luonnehtivat khora. Se on esikielellinen mutta ei esisosaalinen, koska äidin ruumis välittää symbolisen myös khoraan (1978: 37-39; 171). Khora on jotakin jota ei voi nimetä; kaikki sen nimet ovat vääriä. Se on signikaation ulkopuolella ja siten käsittämätön. Vaikka representaatiota ei ole, tämäkin ruumis ilmenee itselleen.

Kristeva tarkastelee sitä, miten vietit jäsentävät semioottista ruumista muutamien periaatteiden mukaisesti, joita ovat tiivistymä ja siirtymä (metafora ja metonymia) sekä vastakkaisuus ja samanlaisuus (1978: 39). Vietillinen ruumis, jota ego ei imaginaarise-

na rakenteena ykseyttä, rakentuu siis samantapaisten periaatteiden mukaan kuin unityö, koska ainoa jäsentymisperiaate on viettien liike (ks. Freud 1900). Ruumis on uni, joka puhuu omaa kieltään ja jolla on oma syntaksinsa.

Semioottiseen, siis ei enää khoraan, kuuluvat oraalinen ja anaalinen ovat jo representaatioita kehon alueista, joihin vietit, niiden tyydytykset ja niiden keskeytyminen ja kieltäminen sijoittuvat. Suhde symboliseen tapahtuu maternaalisen ruumiin säätelemän vietillisyyden kautta. Subjektin kehkeytyminen on mahdollista itseasiassa vain siksi, että se sisältää viettien ja nautinnon mahdollisuudet. Viettien siirtymät ja tiivistymät mahdollistavat sen, että oraalisuus ja anaalisuus voivat intensifioitua ja muuntua vaginaaliseksi seksuaalisuudeksi, mikä merkitsee feminiinisyttä. Samalla lapsi identifioituu maternaaliseen. Oraaliset ja anaaliset sadistiset yllykkeet repressoituvat, ja ellei näin syystä tai toisesta käy, merkitsee se samalla myös miehistä identifikaatiota sekä sadismin siirtymistä symboliseen (1986: 28-29). Passiivisten anaaliviettien intensifioituminen merkitsee samalla myös sitä, että feminiininen on juuri tämän esioi-dipaalisien sidoksensa vuoksi marginaalinen suhteessa symboliseen. Feminiinisyys ja maskuliinisuus muodostuvat juuri tässä repressiossa, ellei niistä satu tulemaan perverssejä.

Äidin ruumis on kaikkien vaatimusten, sekä sulauttavien että tuhoavien, kohde. Lapsi on fyysisesti siinä määrin avuton, että se on omien viettiensä ja tarpeittensa suhteen täysin jonkin ulkopuolisen armoilla. Ruumis ei ole motorisesti myöskään niin kehittynyt, että se olisi toiminnallinen ykseys, mikä tosin edellyttää myös mentaalista käsitystä ruumiin ykseydestä. Lacan käyttää tästä fyysisen epäjärjestyksen vaiheesta nimitystä fragmentaarinen ruumis: tila säilyy kauhistuttavana ja uhkaavana muistona tiedostamattomassa. Imaginaarisen ykseyden, egon avulla voi kuitenkin puolustaa kauhukuvaa vastaan, jossa ruumis raajoineen, päineen ja kehoineen on hajonnut sinne tänne. Ahmiminen, nieleminen, raatelu ja teurastus, jotka liittyvät oraaliseen sadismiin, tekevät fragmentaarisen ruumiin fantasiasta oikean kauhukabinetin ja kaikkien kidutusten kammion, jossa meistä jokainen on joskus ollut.

Lacanin peilivaihe on eräänlainen Narkissosmyytti (Lacan 1977, vrt. Kristeva 1978). Lapsi näkee kuvansa peilistä, ihastuu ja identifioituu siihen kuten Narkissos ja suuntaa kielelliset ja toiminnalliset operaatiot kuvastuksensa, siis egonsa, saavuttamiseen. Kaikki myöhemmät identifikaatiot perustuvat tähän peilivaiheen narsistiseen vietilataukseen. Ego on imaginaarisena kuvana ykseys, joka on samalla ulospääsy fragmentaarisen ruumiin kaoottisuudesta. Semioottisen ruumiin vietit, oraalisuus ja anaalisuus toimivat kuitenkin kuvastuksen kieltämisenä (Negativität) eli ne uhkaavat juuri löydettyä jäsentynyttä ykseyttä (1978: 55-56). Toisin kuin Freudilla, ruumis sisäisenä, topografisena ja aistimellisena representaationa ei ole narsismin kohde, vaan mentaalisenä imagona, jota ruumis ei ole.

Peilivaiheen ja siinä positioituvan egon merkitys signifiikaation kannalta on se, että se mahdollistaa sekä subjektin että objektin positioinnin lausumassa: ego on kaikkien objektien prototyyppi, ts. niiden olioiden prototyyppi, joiden olemasaolo tunnistetaan subjektista erillisenä. Kristeva pitää myös avaruudellista intuitiota ehtona merkityksen-annolle, mikä sekin syntyy juuri peilivaiheessa (1978: 55).

Imaginaarisen egon suhde sukupuoleen on jokseenkin ongelmallinen. Sikäli kuin sukupuoliero tuotetaan vasta kastraatiossa, ego on aina fallinen. Sukupuoliero symbolisena määrittäyty suhteessa falloksen, mikä tarkoittaa sitä, että anatominen ero ei ole sukupuoliero (ks. esim. Mitchell ja Rose 1982: 42). Anatominen eroavuus havaittavana paremminkin representoi/signifioi sukupuolieroa ja se voidaan tulkita eroksi vain sikäli kuin falloksen merkitys on olla eron signifioija, ts. anatominen ero on merkityksellinen vain symbolisessa. Näin symbolinen kastratio on kaikkien kohtalona; fallos signifioi-

jana ei kuulu kenelläkään ja se että se on symbolinen nimenomaan edellyttää sitä, että se ei ole penis. Se ei kuitenkaan ole referentti vaan signifioija. Artikkelissa "The subjective import of the castration complex" Lacan huomauttaa että "reaalisessa ei puutu mitään" (1982: 113). Naisen representoituminen puutteena ja kastroituna on symbolisen representaation rakenne, joka eräässä mielessä ei representoi mitään muuta kuin itseään.

Kuvotukset ja minä

Imaginaarinen ruumis kehkeytyy siis sukupuolittuneeksi Kristevan teorioiden mukaan suurinpiirtein samalla tavoin kuin Freudin tai Lacanin teorioissa. Sukupuoli määrittyy suhteessa fallokseen siten, että subjekti joko on fallos tai omistaa sen. Symbolisen ulkopuolella, imaginaarisessa, on kuitenkin rajaavia operaatioita, jotka tuottavat egoa ja joita on syytä tarkastella lähemmin. Kristeva käyttää nimitystä abjekti niistä olioista, jotka eivät selvästi kuulu sen enempää subjektin kuin objektinkaan kategoriaan. Kuten muillakin mentaalisilla entiteeteillä ja operaatioilla, näilläkin on ruumiilliset vastineensa: kuukautisveri ja uloste ovat kaksi abjektin prototyyppiä. Ne uhkaavat identiteettiä ja järjestystä, ensin mainittu sisäpuolelta, toinen taas on ulkoisen uhan figuuri. Niiden uhkaavuus perustuu juuri epämääräisyyden, koska ne eivät rajaudu selvästi mihinkään kategoriaan (1982: 4, 71). Toisin sanoen ne eivät ole signifioitavissa kuten objekti. Kristeva huomauttaa, että joidenkin elämä ei konstituoidu objekteihin kohdistuvan halun vaan abjekteihin kohdistuvan poissuljennan operaatioilla. Poissulkeminen merkitsee sitä, että tiedostamaton sisältö kyllä pysyy tiedostamattomana, ei niin selvästi että sen erottaminen objektiksi olisi mahdollista, mutta kuitenkin siinä määrin, että defensiivinen positio suhteessa abjektiin on mahdollinen (1982: 6-7). Abjektin ekskluusio on tietyssä yhteydessä fenomenaliseen tilaan: se, jolle abjekti on olemassa, ei koskaan lakkaa rajaamasta universumiaan, jonka nestemäiset raja-aidat jatkuvasti kyseenalaistavat hänen olemassaolonsa. Kristeva käyttää nimitystä 'pois käännetty' (deject) siitä, jolle abjekti on olemassa; hänen kysymyksenä ei ole "kuka minä olen?" vaan "missä minä olen?" (1982: 8). Pois käännetty, suunnastaan karkotettuja häädetty on aina hukassa edellyttäen yhä uudelleen ja uudelleen asemansa määrittelyä. Kysymystä "missä minä olen?" seuraa kysymys "missä ne ovat?", kaikki nuo kuvotukset ja toiset.

Abjekti on imaginaarinen ilmiö, narsistisen egon operaatio. Narsismi perustuu siihen, että abjekti, kuvottava, voidaan rajata pois ja siten tuottaa fantasiasia 'omasta puhtaasta ruumiista'. Fragmentarinen ruumis on siis myös jossain määrin abjektuaalinen; egon on rajattava itsensä myös suhteessa siihen. Rajat ja erottelut ovat aina epävakaita, koska ego ei ole suhteessa abjektiin, joten ego on uhattu aina kun abjektia rajaavat operaatiot eivät toimi.

Narsismi ei kuitenkaan ole ainoa tapa käsitellä abjektia vaan niin uskonto, moraali kuin Kielto ja Laki voivat toimia poissulkemisen välineinä. Freud käsitteli tapausselesteissaan "Rottamies" uskonnon ja pakkoneuroosin välisiä yhtäläisyyksiä: molemmat rajaavat puhtaan epäpuhtaasta, hyvän pahasta ja toden väärästä ritualististen, toistuvien ja pakonomaisten toimintojen avulla. Rituaalit toimivat eksluusion tavoin. Myös Kristeva kirjoittaa abjektin, tabun ja pyhän suhteesta. Samalla tavoin kuin riitit luovat 'puhtaita ryhmiä', toiminnot, moraalit ja kiellot luovat puhtaita, selkeitä identiteettejä. Kristeva huomauttaa, että puhdas/epäpuhdas -hierarkia joko korvaa tai kieltää sukupuolieron (1982: 82).

Puhtaan ja epäpuhtaan sijasta myös muut vastakkainasettelut voivat toimia vastaavalla tavalla, kuten hetero/homo, butch/femme, queer/straight, s/m jne. Tässä mielessä butch/femme -asetelma on eräs tapa representoida sukupuolieroa, esim. tyylin, pukeutumiseen ja seksiin liittyvien rituaalien avulla. Vietin ja torjunnan dynamiikka, siis halu penetroida ja tulla penetroiduksi, halu kastroida ja tämän halun torjunta, kastroiduksi tulemisen pelko jne. eivät rakennu toisin kuin käytännöissä, joita sanotaan 'heteroseksuaalisuudeksi'. Käsittääkseni erottelu on mahdollista tehdä ainoastaan lisääntymisseksuaalisuutta painottavan heteromatriisin näkökulmasta. Toisin sanoen: butch/femme -kuvion tulkitseminen perustavalla tavalla erilaiseksi kuin heteroseksuaalisuus edellyttää heteromatriisia ja siten pitää sitä myös yllä, samalla osoittaen seksuaalisuuden elementtien välisiä epäjatkuvuuksia.

Irigarayn kaksi huulta

Irigarayn teorian feminiinisestä seksuaalisuudesta ja sukupuolesta poikkeaa melkoisesti edellä esitellyistä käsityksistä. Irigaray on filosofi ja psykoanalyttikko, ja hänen sukupuolieron teoriaansa voidaan filosofisesta näkökulmasta luonnehtia kannaksi, jossa feminiininen ei ole redusoitavissa maskuliinisen negaation, puutteen tai tyhjyyden käsittein. Psykoanalyttisessa kontekstissa ero palautumattomana toiseutena on sidoksissa mimeettiseen Freud-luentaan, jossa Irigaray ei tarkastele naista suhteessa kastroitioon ja fallokseen. Nainen on ei-kastroitu, ei-fallinen ja ei-puutteellinen. Irigaray toteaa oman pyrkimyksensä mahdottomuuden; naista ei voi representoida olemassaolevan fallomorfisen representaatiojärjestelmän puitteissa. Siten kaikki se mitä hän sanoo feminiinisestä on äärimmäisen viitteellistä. Hän huomauttaa, että Freud postuloi vain yhden sukupuolen, miehen; vastaavasti Irigaray postuloi vain kaksi. Irigaray välttää huolellisesti sanomasta, mitä nainen on, koska kaikki määritelmät vain redusoisivat naisen takaisin Saman logiikkaan.

Aiemmin ruumiillisen egon operaatioita tarkasteltiin ekvivalentteina tietoisien psyykkisten toimintojen kanssa. Irigaray menee askeleen pitemmälle: myös kulttuuristen, ei vain yksilöllisten ajattelun muotojen takana on imaginaarinen anatomia. Siten viettien ja nautinnon liike tuottaa filosofian, ajattelun subjektin ja sen topografian. Irigarayn filosofia on osa rationaalisen subjektin kritiikkiä, jossa hän pyrkii osoittamaan että sekä psykoanalyysi että filosofia toimivat spekulaarisen ja narsistisen ekonomin keinoin. Ajattelu on fallomorfisen subjektin peilikuva itsestään, mikä merkitsee sitä että subjekti ei voi ajatella toista muutoin kuin itsensä negaationa tai kopiona. Juuri näin nainen representoituu ajattelussa, ja Irigaray nimittää tätä ajattelun muotoa Saman logiikaksi. Sen mukaan on olemassa vain yksi sukupuoli, maskuliininen.

Imaginaarinen anatomia on siis symbolisen ehto. Jotta voitaisiin tuottaa symbolinen, joka mahdollistaa sukupuolieron tunnistamisen ja siten feminiinisen representaation, on tutkittava naisen ruumiillisuutta ja seksuaalista nautintoa (jouissance). Irigaray tutkii teoksissa *Speculum of the Other Woman* (1985a) ja *This Sex Which is not One* (1985b) enemmänkin sitä, miten naisen jouissance jää käsittämättömäksi länsimaisessa ajattelussa.

Kuten Freud, myös Irigaray pitää ruumista kokonaisuudessaan erogeenisena ja erityisesti näin asian laita on naisen ruumiissa: "Naisella on seksuaalisia elimiä joka puolella. Hän voi tuntea nautintoa melkein joka puolella" (1985b: 28; 1985a: 103, n 107). Juuri tämä nautinnon moninaisuus on sukupuolieron keskeinen tekijä. Irigaray ei siten postuloi heteroseksuaalista lisääntymisseksuaalisuutta ja genitaalista herruutta, vaan feminiininen nautinto on diffuusia eli se ei välttämättä kiinnity mihinkään

ensisijaiseen alueeseen. Myös Bela Grunberger (1988) pitää koko naisen ruumista seksuaalisena elimenä, ja siten myös narsistisesti katektoituneena: ruumiista tulee fallos. Mikäli naisen ruumiissa ei ole seksuaalista organisaatiota, siinä ei ole myöskään määritettyjä ja pysyviä suhteita objekteihin ja tyydytyksiin.

Freudin luento 'Femininity' on malliesimerkki Saman logiikasta: kun Freud tarkastelee tytön seksuaalisuuden kehitystä fallisesta genitaliseen, hän ei voi kuvitella mielihyvää, joka liittyy vailla maskuliinista vastinetta oleviin elimiin. "Miksi ei vulvavaihetta, vaginaalivaihetta, kohtuvaihetta kun puhutaan naisen seksuaalisuudesta?" (1985a: 29). Tyttö ei ole voinut olla huomaamatta niiden sensitiivisyyttä, huomauttaa Irigaray.

Freudille "pieni tyttö on pieni mies. . . . tätä vaihetta luonnehtii se, että he ovat oppineet miten saavuttaa miellyttäviä tuntemuksia pikku peniksestään ja yhdistämään nämä ideoihinsa yhdynnästä. Pikku tytöt tekevät samaa vielä pienemmällä klitoriksellään". Siten vagina, joka Freudin mukaan on "todella feminiininen, on vielä molemmilta sukupuolilta löytämättä" (Freud 1933: 118). Tullakseen naiseksi tytön on siirrettävä ruumiillinen nautintonsa vaginaaliseen ja objektikateksinsa pois äidistä eli maskuliiniseen vaginaalista seksuaalisuutta vastaavaan kateksiin. Motiivi näihin molempiin siirtymän on kastratio, kuten Freudin yhteydessä tuli jo esiin. Irigarayn mukaan kyseessä ei ole siirtymä, vaan vaginaaliset aistimukset ovat aina jo olemassa (1985a: 29). Toisin kuin Freud väittää, pieniä tyttöjä on siis olemassa. Irigaray ei kuitenkaan halua määritellä selvää struktuuria feminiiniselle seksuaalisuudelle.

Toisaalla (1985b) Irigaray vertaa toisiinsa kiinteän ja nestemäisen mekaniikkaa. Feminiininen on nestemäinen ja virtaava ja siten ei-identtinen itsensä kanssa. Sillä ei siten ole mitään määrättyä muotoa. Mutta entäpä jos kahden sukupuolen postulointi on yhtä mielivaltaisen operaatio kuin yhden ja saman postulointi? Irigaray osoittaa selviä epäjohdonmukaisuuksia Freudin teoriassa feminiinisestä kuten sen, miten fallisessa vaiheessa tyttö saattaa haluta lasta äitinsä kanssa, siis tulla sekä äidiksi että isäksi. Ja miten tytön tulee kuitenkin identifioitua äitiinsä palaamalla esi-oidipaaliseseen kiintymykseensä tätä kohtaan, koska se mahdollistaa miehen oidipaalisesta kiintymyksen vaimoonsa, josta tulee erässä mielessä hänen äitinsä kopio. Mutta jos tyttö on ollut pieni poika ollessaan sidoksissa äitiinsä, aviomies on samalla myös pederasti-Oidipus (1985a: 109-110). Hän haluaa vaimoa, joka on pieni poika joka haluaa äitiä, jonka kanssa hän halua saada lapsen ja . . . Näin jokaisen seksuaalisen suhteen henkilöt ovat osa kuningas Oidipuksesta ja Theban hallitsijasuvun mutkikkaista suhteista kertovassa draamassa. Freudin huomautus, että lesbojen suhteissa havaittava tapa esittää yhtäältä äidin ja lapsen toisaalta miehen ja vaimon osia herättääkin kysymyksen, eikö esittäminen toistu loputtomiin kaikissa suhteissa. Siten se minkä Freudin mukaan tuli paljastaa naisten homoseksuaalisuuden taustalla olevat positiot, paljastaakin samalla heteroseksuaalisuuden monimutkaisen rakenteen.

Feminiininen perversio

Irigaray tulkitsee Freudin epäjohdonmukaisuuden lähteeksi yrityksen ajatella Saman logiikan keinoin olettamalla vain yhden sukupuolen olemassaolon. Kahden sukupuolen postulointi, jotka molemmat ovat erotettavissa jo esioidipaalisessa, on tietysti eräs ratkaisu. Mutta entäpä jos Freud olikin postmodernimpi kuin aluksi uskottiin? Entäpä jos sukupuoli on virtaava, jos me todellakin vaihdamme sukupuolta tai olemme useita sukupuolia samanaikaisesti? Tarkoitan tässä sukupuolella mielihyvän organisoimaa ruumiillisuutta, joka voi muuntua. Freudin 'Femininity' -tekstiä voi lukea myös tavalla

jossa ei oleteta yhtä tai kahta sukupuolta, vaan mahdollisuus muuntua positiosta toiseen edes redusoimatta niitä vain kahdeksi positioksi. Miksi naisen erogeisuuden monimuotoisuus ei tuota lisää (sukupuoli)eroja?

Irigaray haluaa asettaa kyseenalaiseksi psykoanalyysin tavan kontrastoida keskenään klitoraalinen aktiivisuus ja vaginaalinen passiivisuus ja vaatia naista valitsemaan näiden välillä. Hän ei myöskään hyväksy lesbouden selittämistä maskuliinisuuden termein (65, 192-7) tai sitä, että feminiinisyys palautetaan maternaalisuuteen (66). Se mistä Irigaray ei juuri puhu on viettien, perversion ja feminiinisen suhde. Feminiininen voisi olla perversio: kaikki se mikä ulottuu hegemonisen seksuaalisen organisaation tuolle puolen. 'Seksuaalinen monimuotoisuus' on käsite joka toisin kuin 'polymorfinen perversio' ei redusoi erilaisia nautintoja Saman logiikkaan vaan tunnustaa niiden toiseuden. Erityisesti naisten suhde anaaliseen mielihyvään on repressoitu, joskin Irigaray huomauttaa, että naiset toimivat repression agentteina useammin itse kuin jättävät sen toisten huoleksi (1985b: 139-140). Chasseguet-Smirgel huomauttaa, että yhtäältä naiset syyllistyvät anaalisista, siis aggressiivisista, sadistisista ja kastroivista impulsseistaan, ja miehet pelkäävät juuri niitä aivan erityisesti, joten naisten anaalisuuteen kohdistuvat kiellot ovat hyvin vahvoja. Seksuaalisuuden anaalis-sadistiseen komponenttiin liittyy naisilla erityinen syyllisyyden muoto, minkä seurausta feminiininen epäaggressiivisuus on. Siten inkorporaatio on varsin ongelmallinen elementti feminiinisessä (1988: 97, 217-218n21).

Äiti kaikkivaltias

Naisen seksuaalisuuden erityisyyttä tutkineet analyttikot ovat joskus korostaneet oraalista, anaalista ja vaginaalista halua inkorporointiin, mikä merkitsee myös sadismia, peniksen tms. haltuunottoa. On eri asia inkorporoida penis kuin tulla penetroiduksi, joka uhkaa ruumiillisen egon ykseyttä. Anaalinen ja fallinen sekoittuvat tytön kehityksessä siten, että myös äitiin kohdistuvat falliset toiveet ovat usein sadistisia ja aggressiivisia (Luquet-Parat 1988). Toisaalta esim. Jones pitää ruumiin aukkoihin liittyviä fantasioita feminiinisuuden representaatioina. Siten olla feminiininen on olla aukko, repressoita sadismi ja fantasioita penetraatiosta ilman että se uhkaa ruumiillisen egon ykseyttä. Vastaavasti halu penetraatioon on — toisin kuin Freud oletti — hyvin varhainen fantasia, jopa fantasia koko ruumiin paluusta äidin ruumiiseen (Chasseguet-Smirgel 1988:215n).

Aggressiivisuuden ja sadismin repressio on oleellinen osa siirtymässä heteroseksuaalisuuteen ja feminiinisyyteen. Irigaray pitää naisen anaalivaiheen torjuntaa välttämättömänä vastineena maskuliiniselle anaalisuudelle (1985a: 93-94). Nähdäkseen butch/femme -asetelman organisaatiota tulisikin hakea myös tästä asetelmasta, eikä suinkaan arvioida sitä pelkästään termien fallinen ja ei-fallinen avulla. Maskuliinisuudessa ei torjuta anaalisen sadismin aktiivisia elementtejä: fyysinen aktiivisuus, hallitsevuus ja aggressiivisuus ovat monimuotoisen perversion elementtejä, joita ei ole torjuttu. Feminiininen muodostuu torjunnassa, erityisesti anaalis-fallisen sadismin torjunnassa. Butch on olento, jolle näin ei ole syystä tai toisesta tapahtunut. Fallinen femme (ks. esim. Hekanaho 1996 ja Lassila 1996) ei olisi feminiininen, sillä anaalisadismi ja aggressio eivät ole repressoituja. Femmen halusta tai haluttomuudesta riippuu siis kulloisenkin falloksen kantajan positio.

Anaalisen suhteen toinen osapuoli, äiti, on vielä käsittelemättä. Ruth Mack Brunswick kirjoittaa tästä hahmosta, ettei hän ole vain aktiivinen ja fallinen, vaan kaikkivaltias. Luquet-Parat huomauttaa, että anaaliseen alueeseen kohdistuvaan viettiin

lataukseen sisältyvät ottamisen, käyttämisen, määrätietoisen sisältämisen, omistamisen ja tuhoamisen elementit. Ulostesta koetaan sekä ruumiin osana että erillisenä ja samalla osana äitiobjektia. Myöhemmin se samastetaan isän peniksen kanssa (1988: 91). Äidin mahti on anaalisten toimintojen herruutta. Myös Maria Torokin mielestä äidin auktoriteetin oikeutettu valtakunta on sulkijalihas. Siten tyttölapsi uskoo, että äiti tuntee erityistä mielenkiintoa juuri ulostetta kohtaan myöskin silloin kun se vielä on ruumiin sisällä. Ruumiin sisätilasta tulee äidin aluetta. Äiti siis uhkaa hajottaa ruumiin etsiessään sitä mitä hän haluaa. Torokin mukaan tällaista vaaraa vastaan voi puolustautua vain kääntämällä fantasian vastakohtakseen. Mielikuvat äidin murhaamisesta, paloittamisesta ja tyhjentämisestä perustuvat juuri taisteluun anaalipeniksestä (1988: 141). Taistelu maternaalisen kaikkivaltiaan kanssa on taistelua ruumiin sisätilan heruudesta.

Mielestäni ajatus feminiinisestä nestemäisen tavoin liikkuvana persiona on huomattavasti kiinnostavampi kuin tapa, jossa feminiinisyyttä pyritään tarkastelemaan 'heteroseksuaalisten vastineiden' pohjalta (Braidotti 1993, Chanter 1995, Kaskisaari 1995). Tällä tarkoitan sitä, että 'osavieteille' pyritään löytämään hierarkkinen organisaatio, joka on yhteismitaton vaihtoehto maskuliiniselle. Useimmiten seksuaalisuutta käsitelleet lesbot ovat vain pyrkineet tuottamaan vaihtoehtoisen järjestyksen, joka ei jätä tilaa variaatioille. Ehkä monimuotoisuus merkitsee epäjärjestyksiä tai ainakin järjestyksen herkkää ja liikkuvaa muuntelua, useiden mahdollisten organisaatioiden kuvittelemista? Feminiininen ja maskuliininen ovat positioita heteroseksuaalisessa genitaalisessa järjestyksessä, mutta koko ruumiin seksuaalisointi, epäjärjestys ja siten objektien varioinnin mahdollisuus tekevät feminiinisestä vain yhden eikä edes mielenkiintoisimman ruumiillisen organisaation muodon. Millainen olisi esimerkiksi fetismin logiikkaan perustuva seksuaalisten agenttien järjestelmä: representaation ja seksuaalisuuden näyttämö, jossa roolit eivät olisi maskuliinisia tai feminiinisiä vaan... mitä? Irigaray ei kehittä ideotaan tähän suuntaan ja vielä vähemmän sitä ovat tehneet hänen kommentaattorinsa, mikä merkitsee joiden keskeisten psykoanalyysin oivallusten sivuuttamista.

Judith Butlerin lesbofallos

Judith Butler tunnetaan parhaiten yhtenä sex/gender -erottelun kriitikkona. Butlerilla on hyvin vähän sanottavaa ruumiillisuudesta käsitykseni mukaan siitä syystä, että hän pyrkii välttämään kaikenlaisten ulko- ja esidiskursiivisten entiteettien tai prosessien hypoteettistakaan postulointia. Butler ei hyväksy sen enempää fysikalistista kuin mentaalisiin entiteetteihinkään sitoutuvaa selitystä sukupuolen tai sosiaalisen sukupuolen ilmiöistä. Substanssin metafysiikka, jossa entiteetit kuten 'sex' tai 'gender' selittävät tai tuottavat havaittavaa käyttäytymistä perustuvat siihen, että tekojen, ilmeiden, eleiden ja halujen taakse postuloidaan kantaja tai agentti, joka niitä tuottaa. Sekä sex että gender ovat rituaalisten käytäntöjen efektejä (1990a, b). Sukupuolen konstruktion performatiivinen dimensio on juuri normien pakotettua toistoa. Toistettavuus merkitsee sitä, ettei sukupuolen performanssi ole yksittäinen teko, vaan kieltojen ja tabujen rajaama rituaali, mikä myös mahdollistaa niiden käsitettävyyden (1993: 94-95). Sukupuoli tuotetaan abjektin poissulkemisena ja tuhoamisena (1993: 8). Butler ei käytä lainkaan torjunnan käsitettä, johon nämä operaatiot näyttäisivät viittaavan. Butlerin teorian mukaan sukupuoli merkitsee eräänlaista sukupuolta simuloivien toimintojen pakkoneuroottista prosessointia, rituaalia joka estää sen ettei jotakin hirveää —

esimerkiksi kulttuurisen käsitettävyyden ulkopuolelle joutumista tapahdu (ks. 1993: 95).

Myös 'luonnollinen' seksuaalisuus, ruumis tai viettiheterogeenisyys ovat diskursiivisia, rituaalisen toiston välttämättömäksi, useimmiten uhkaavaksi ulkopuoleksi tuotettuja elementtejä, tieto-valtarakenteiden efektejä, eivätkä ne siten voi olla näiden rakenteiden tuhoamisen perusta. Tilaa tieto/valtarakenteiden ulkopuolella ei ole.

Tärkein käsite, jota Butler käyttää analysoidessaan seksuaalisuuden positioita, on identifikaatio. Se on tapa reagoida kieltoon, joka johtaa objektin menetykseen. Menetyks tai puute korvataan objektin imaginaarisella säilyttämisellä eli inkorporoimalla se fantasmaattisesti (vrt. anaalis-sadistinen inkorporaatio). Nämä operaatiot ovat loputtomia. Ei ole olemassa mitään mentaalista kenttää, jossa voisi olla pysyviä psyykkisiä rakenteita, vaan identifikaatiot muodostuvat ruumiin pinnan kuvitteelliseksi topografiaksi. Selitysmalli, johon Butler pyrkii sovittamaan seksuaalisuuden, identiteetin niin kuin kaikki muutkin sukupuoleen liittyvät ilmiöt, on yhdistelmä Foucault'n negatiivisesta vallasta, johon integroidaan psykoanalyttinen ajatus patemaalisesta kiellosta Symbolisen järjestyksen, halun ja subjektin tuottajana (1990a, 1993). Ei ole ensisijaista identifikaatiota, joka määrittäisi subjektin maskuliiniseksi tai femininiseksi. Jotkut identiteetit, kuten 'dyke' tai 'fag' ovat objekteja, joita ei haluta assimiloida. Butler käyttää objektin käsitettä jokseenkin sattumanvaraisesti viittaamaan kaikkeen poissuljettavaan, mutta hän ei pohdi esim. sitä, miten jokin identiteetti ylipäättään voi olla objekti.

Butler ei perustele sitä, miksi ainoastaan yksi psyykkinen operaatio seuraa mekaanisesti kaikista kiellon tuottamista menetyksistä. Miksi halu ei yksinkertaisesti siirry toiseen objektiin, vaan siitä seuraa identifikaatioprosessi? Freud piti identifikaation ehtona narsistista kohteen valintaa (ks. 1991: 249). Butler sen sijaan soveltaa Lacanin peilivaiheen keskeistä ideaa egon imagosta kaikkien objektien prototyyppinä: kaikki suhteet ovat narsistisia sikäli, että niiden objektit noudattavat egon konstituutiota peilivaiheessa.

Ruumis ei ole sukupuolen alkuperä; luonnollinen ja annettu alkuperä, ja jotkin käytännöt, kuten butch/femme, olisivat kopio esimerkiksi heteroseksuaalisuudesta, maskuliinisuudesta ja feminiinisuudesta. Itse asiassa subversiiviset käytännöt ovat parodia alkuperä/kopio -ideasta: ne osoittavat, että mikään ruumiillinen ei oikeuta tai tuota tiettyä seksuaalista käytäntöä. Butler käyttää tätä strategiaa myös kirjoittaessaan peniksen ja falloksen välisen signifiaktion satunnaisuudesta. Hän viittaa aluksi Freudin teksteihin, joissa tarkastellaan genitaalien ja muiden orgaanien korvaavuutta, narsistisen kateksin siirtymiä ruumiissa. Freud kirjoittaa, että muut ruumiinosat voivat korvata sukuelimet ja toimia analogisella tavalla (Butler 1993: 60, Freud 1991: 77). Butler ei kuitenkaan tarkenna, millä ulottuvuudella ruumiinosat voivat olla analogisia keskenään — Freudille analogisuus merkitsi mahdollisuutta saada osakseen viettilataus.

Butler kritisoi sitä, miksi juuri penis on Freudille erogeenisen alueen alkuperäinen malli: jos erogeenisuus on koko ruumiin ominaisuus, miksi juuri tämä erogeeninen osa halutaan esittää ensisijaisena ja alkuperäisenä? Butlerin mukaan myös Lacanin teoria falloksesta etuoikeutettuna signifioijana perustuu eräänlaiseen alkuperämyyttiin. Prosessin rakenne on suurinpiirtein seuraava: ego rakentuu ykseydeksi peilivaiheessa, saa osakseen viettilatauksen ja se on myös kaikkien myöhempien objektien prototyyppi. Imaginaarinen, ruumiillinen ego on kuitenkin myös organisoitunut fantasma. Fallos, josta tulee imaginaarisen ruumiin *membrum principalis*, saa osakseen ensisijaisen narsistisen kateksin ja siten se voi metonymisesti edustaa egoa. Sikäli kuin objektien konstituutio noudattaa egon rakennetta, on mahdollista puhua esimerkiksi fallomorfi-

sesta ajattelusta (vrt. Irigaray). Butler ei kuitenkaan halua tuottaa feminiinistä imaginaarista maskuliinisen tilalle Irigarayn tapaan, vaan antiheteroseksistisen imaginaarisen, mikä tapahtuu osoittamalla falloksen siirrettävyys, ts. se että fallos voi signifioida mitä tahansa imaginaarisen ruumiin orgaania. Tämä merkitsee Butlerin mukaan fallomorfin subjektin narsistista haavautumista (1993: 90, 262n26). Lisäksi se merkitsee sitä, että mikäli fallos voi signifioida mitä tahansa, se ei signifioi mitään: Butler ei kuitenkaan luovu periaatteesta, että fallos on privilegioitu signifioija, joka organisoii ruumiin sekä sen suhteet muihin objekteihin.

Sinun luoksesi palaa kaikki liha

Freudin teoria tekevät mahdolliseksi tutkia sitä, miten vietit jäsentävät ja tekevät ruumiin merkitykselliseksi. Mielestäni keskustelu tästä teemasta on keskittynyt liikaa sukupuolieron ympärille eli siihen kysymykseen, onko naisella oma, maskuliinisesta seksuaalisuudesta eroava vietillisyytensä vai ei. Samaan tapaan myös lesbot ovat halunneet nähdä oman seksuaalisuutensa Toisen Toisena. Oma käsitykseni on se, että kaikissa seksuaalisuuksissa ja ruumiillisuuksissa on sekä samanlaisuuksia että vastakaisuksia. Ei myöskään näytä uskottavalta, että mitään sellaista määräävää elementtiä olisi, jonka mukaan kaikki muut seksuaalisuuden osat järjestyisivät johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Esimerkiksi se, että seksuaalisuuden kohteena on nainen, ei johda välttämättä johonkin tiettyyn seksuaaliseen toimintaan.

Freud ymmärsi ruumin jäsentyvän sangen biologisten periaatteiden mukaan. Ne toiminnot, jotka ovat eloonjäämisen ja lisääntymisen kannalta keskeisiä, jäsentävät myös ruumista sekä viime kädessä tuottavat kokemuksemme ruumiillisuudesta. Sen sijaan Julia Kristevan käsitys viettien liikkeestä on hiukan toinen. Viettien logiikka on unen, poeettisen kielen ja tiedostamattoman logiikkaa. Vietit ja niiden liikkeet ruumiissa eivät seuraa biologisia välttämättömyyksiä, vaan ne ovat suhteellisen omaläpisen järjestelmä. Tulkitsen Kristevan ajatusten ytimeksi idean, että ruumiillisuus on järjestynyt tiedostamattoman tavoin. Miksi ajattelemme, että sukupuolia on kaksi? Siksikö että niitä todella on kaksi vai jostain muusta syystä? Irigaray on vakuuttavasti osoittanut ne vaikeudet ja epäjohdonmukaisuudet, joihin Freud ajautuu yrittäessään ajatella yhden sukupuolen mallin mukaisesti. Irigaray lukee Freudin tekstejä kahden sukupuolen hypoteesin avulla, jonka kuitenkin voi aivan samoin asettaa kyseenalaiseksi.

Sellaiset termit kuin hetero, homo tai lesbo viittaavat yhtäältä sosiaalisiin identiteetteihin, toisaalta kohteen valintoihin. Toisin sanoen nämä seksuaaliset identiteetit määrittävät kohteesta käsin. Implisiittisenä olettamuksena näyttää olevan se, että objektin valinta tai seksuaalinen toiminta on suhteellisen stabiili ja järjestynyt tila, joka siten voi toimia erottavana, annettuna pohjana seksuaaliselle identiteetille. Ei kuitenkaan ole perusteltavissa, että näiden dispositioiden takana olisi yksinkertaista ja yksiselitteistä halun ja nautinnon positiota.

On oleellista huomata, että myös heteroseksuaalisuus on yhtä epävakaa seksuaalinen tila kuin mikä muu tahansa, ja sen muodostumisen takana ovat monimutkaiset tiedostamattomat fantasiat. Identiteetin epämääräisyyttä eivät tee ymmärrettäväksi ristiriitaiset identifikaatiot, vielä vähemmän voluntaristiset tulkinnat seksuaalisuudesta ja sukupuoli-identiteetistä valintana vaan se, että seksuaalisuus sekä kohteittensa että toimintojensa suhteen on epävakaa.

Tiedostamaton sen enempää kuin ruumiskaan eivät sisällä sellaisia elementtejä, jotka voisivat toimia seksuaali-identiteetin perustana. Halun ja nautintojen nestemäi-

syys, jopa limamaisuus, pitää huolen siitä ettemme (mieli)hyvää haluavina eläiminä ole koskaan siellä missä luulemme olevamme.

Lihan mekaniikka

Monique Wittigin *Le corps lesbien* on fantasia ruumiista ja ruumiin mahdollisista järjestyksistä. Tekstiä on pidetty fallisen subjektin syrjäyttämisenä (Shaktini 1989). Fantasmaattinen lesboruumis on läpikotaisin erogeellinen, samoin sen sisältämät ja ulostamat abjektit. Ruumista sen paremmin kuin halun peruskaavojakaan ei liene syytä tulkita liian konkreettisesti: suuntaudumme aina vain signifioijiin.

Teos koostuu sadastakolmestakymmenestä noin sivun mittaisesta fragmentista, joiden välissä on yksitoista suuraakkosilla kirjoitettua luetteloa ihmisruumiin nesteistä, kudoksista, ruumiinosista, elimistä ja niiden toiminnoista. On uskomatonta, miten paljon erilaisia elementtejä ihmisruumiista löytyykään kun sitä alkaa tarkemmin tutkia. Wittig lienee kirjoittanut tekstiään anatomian kirja toisessa kädessä: niin tarkkoja hänen kuvauksena ruumiin rakenteesta ovat. Kirjan on englannintanut kirurgi, eikä lukijallekaan ole pahitteeksi tuntee hiukan ihmisruumiin salaisuuksia.

Tekstin rakastajalla ja rakastetulla ei ole nimiä vaan he ovat vain m/inä ja sinä. Mitäpä he nimillä edes tekisivät, kaksi tilapäisesti järjestynyttä kertymää nesteitä, limaa, luita ja kudoksia. Nimettöminä he eivät myöskään ole subjekteja. 'Lesboruumis' on fantasia imaginaarisesta suhteesta maternaalisen ruumiin kanssa, johon kaikki vietit kohdistuvat. Ei ole mitään, jota siltä ei voi vaatia, ei mitään, jota sillä ei olisi. Fantasiassa kaikki toiveet toteutuvat. Haluan syödä, ja halun kohde valmistaa itsestään aterian ja tarjoilee lihansa kauniisti koristettuna hopealautasilta. Haluan nähdä sinut, ja paljastat minulle huuruavat sisälmyksesi. Haluan sinut, ja imeydyt lihaani. Halun kohteen voi inkorporoida ja tulla yhdeksi lihaksi sen kanssa.

Maternaalinen ruumis on kuitenkin kuvottava, abjektuaalinen, koska se ei erotu minästä. Kaikki ruumiin aukot ja ontelot ovat olemassa vain m/inäfallosken penetraatiota varten, eivätkä ne Wittigille rajoitu vain oraaliseen, anaaliseen ja vaginaaliseen tilaan.

Sallit m/inun paljastaa poskesi lihakset, sallit leikata kätesi auki sekä sisä- että ulkopuolelta, sallit minun vahingoittaa rintoja, joiden veri roiskahtaa silmiini, sallit m/inun tehdä aukon vatsaasi, sallit m/inun nähdä sisälmyksesi kaikki höyryävät keltaista, valkoista, vihreää... (150-151). Teen sinuun reikiä nyrkeilläni, lävistän sinut uudestaan ja uudestaan (142).

Ruumiin sisätilaan voi piilottaa mitä tahansa: anaalinen äiti jonka itsekkäiden etujen valvontaan kuuluvat myös ruumiin sisätilan säännölliset tarkastukset toteuttaa pyrkimyksensä joko häikäilemättä tai salakavalasti. ". . . minä tapaan sinut kaikkein komein hirviöni ja tunnen miten pitkät madot hyökkäävät vatsaani imien sisälmyksiäni" (142). Ja entä rakastetun julmuus; jopa ääni on riittävän vahva tunkeutumaan ruumiiseen ja hallitsemaan sen tapahtumia. M/inän koko ruumis on pelkkää (sulkija)lihasta, jonka herruudesta hän taistelee rakkautensa kohteen, kaikkivaltiaan äidin kanssa. "Äänesi tunkeutuu minuun yhä syvemmälle, se laskeutuu kuin kärhi vatsani pohjaan, kulkee läpi ohutsuolen, seuraa sisälmysteni jokaista mutkaa, se löytää minut... " (107). Mikään ei jää salaisuudeksi, mitään aarretta ei voi piilottaa, ei edes ruumiiseensa, koska rakastettu haluaa kaiken.

Maternaalinen ruumis syödään, oksennetaan ja ulostetaan. "Aloitin sormenpäistäsi, puren sormiluitasi, murskaan kämmenluut, ranneluut, jyrsin ranteesi, erotan hienovaraisesti väittinälään, painan kyynärniveltä, revin hauislihaksen irti olkaluusta, ahmin sen, syön sinut täytteekseni herkkupalani, leukani louskuvat, nielen sinut, kulautan sinut alas" (121). Tekstissä herkutellaan vuoroin erilaisilla ahmimiskohtauksilla, vuoroin huolellisilla anatomisilla kuvauksilla ruumiin eri osista. "Ruoka joka olet painaa minussa, mahassani, yhtäkkiä käännyn ylösalaisin, oksennan sinut pois, valtavan nestemäisen puoliksi sulatetun löyhkäävän höyryävän massan, joka valuu vatsallesi. Tulet hyvin kalpeaksi tässä kohden, peräännyt huutaen, sanot että on sietämätöntä nähdä minun oksentavan sinua, minut valtaa suurempi sääli kuin koskaan, alan syödä sinua niin nopeasti kuin voin. . ." (122).

Ruumiin osat ovat vietillisesti samanarvoisia keskenään ja siten mikä tahansa voi korvata ja liittyä rinta-penis-lapsi jne. metonymiaan halun kohteena, mutta lopultakaan mikään niistä ei ole se mitä halutaan. Kaikki ne ovat fetissejä, jotka vain viittaavat itsensä tuolle puolen. M/inä viipaloidaan ja nyljetään ja nahka kiinnitetään seinälle niin että m/inä on litteä kuin maantieteellinen kartta. Rakastettu tutkii sormillaan kohtia, joissa on jäljet hänen ruumiinsa aukoista, mutta niitä ei ole. Sitä mitä halutaan ei enää ole, vain pelkkiä jälkiä aukoista. Siitä on tullut kaksikulotteinen merkkien kenttä. Merkit vain viittaavat siihen, mikä joskus oli kaikkien vaatimusten halujen ja tyydytysten kohde. Ruumis kaikkine osineen ja elimineen on fetissi, emmekä koskaan halua mitään muita kuin fetissejä ja merkkejä.

Tappajafallos

Suuri osa tekstistä tutkii ruumiin hajoamista, jonka vastapuoli on fallosruumis, minäfallos joka hajottaa, raatelee ja paloittaa... "Minä olen konekiväärin luodit jotka lävistävät sisälmyksiä, minä olen kuumaksi hehkutettu rauta joka repii lihaa, minä olen piiska joka ruoskii ihoa, minä olen sähkövirta joka kouristaa lihaksia..." (16). M/inä on fallomorfinen, huolimatta häijystä vinoviivasta, joka leikkaa sen kahteen osaan.

Lesbofallos on nestemäinen, ja siten se voi tunkeutua ruumiin jokaiseen onteloon, kierteiseen korvakäytävään, hiuksenohueen verisuoneen, kaksijakoisiin sieraimiin. Lesbofalloselle ei mikään putki ole liian ahdas, mikään ontelo liian mutkikas eikä poimu liian sotkuinen, huolimatta siitä, että fallos on rakastajan koko ruumis. Muuntautuvuus merkitsee myös sitä, että se voi täysin kadota ja imeytyä ruumiiseen johon se tunkeutui. Sulautuminen ja tuhoaminen ovat yhteneväisiä. Se että m/inäfallos voi saavuttaa kaiken merkitsee samalla sitä, että se voi tuhoutua mihin tahansa. Ruumiiseen kadonneesta m/inäfallosesta tulee kuvotus, joka "sylkäistään pois kuin kärpänen, joka on vahingossa lentänyt suuhun".

Ruumiin avaaminen toistuu ja toistuu. Iho nyljetään kerros kerrokselta, samoin lihakset riisutaan yksi toisensa perästä, hiukset revitään kunnes kallo paljastuu ja lopulta myös aivot. Hermosto näyttää hämähäkinverkolta; m/inän rakastettu on huolellinen ja taitava käyttäessään skalpellia (60-1). Jokainen dildonomistaja lienee kaiteellinen m/inän kyvystä penetroida pikkuaivoihin saakka nieltyään aluksi joustavan näköhermon päässä riipuneen silmämunan (75). Lesbofallos hajottaa ruumiin ja järjestää sen uudestaan:

I perceive within flattened against m/y skin the organs ranged one beside the other all distended, the green bile makes halos, the stomach hangs emptied of its acid,

the liver resembles a stranded turbot, the spleen has burst, but you m/y atrocious intractable implacable one you still descend.

Ruumiin limamaisuus ja saastaisuus, jotka merkitsevät kykyä samalla kertaa sekä tunkeutua mihin tahansa että sulauttaa itseensä mitä tahansa, ovat kuitenkin merkki siitä, että rakastettu ja rakastaja eivät ole kuolleet. Kivettyneisyys on kuoleman metafora, kuolema on jähmettymistä, kuiva ja kova kuin luu. "Vaginasi seinät ovat kiinni ja sinetöidyt" (30). "Koko ruumiisi on kivettynyt hohtavaan muovikappaleeseen" (129). Mutta kivi nesteytyy, veri alkaa virrata ja lihas on taas elävää.

Epäjärjestys

Wittig kuvaa useissa kohdin ruumiin hajaantumista ja jäsentymistä uudelleen. Ruumiilla ei ole mitään ennalta määriteltyä tai pysyvää rakennetta sen enempää erogeenisesti kuin ontologisestikaan. 'Monimuotoinen perversio' syrjäyttää tässä mielessä fallisen subjektin, mutta ei kuitenkaan sen metaforaa.

En luule, että psykoanalyttiset käsitteet ovat täysin kyvyttömiä kuvaamaan lesbohalua, kuten Grosz väittää. Kritiikki, jonka Juliet Mitchell kohdisti (1974; Gallop 1982: 2) feministisiin Freud-tulkintoihin, pitää edelleenkin jossain määrin paikkansa: tiedostamattoman käsitettä ei huomioida ja seksuaalisuus ymmärretään suppeasti persoonien välisenä toimintana (Gallop 1982: 2). Nämä tulkinnat osaltaan mahdollistavat pohjimmiltaan metafyyssisten erottelujen tekemisen erilaisten objektista käsin määrittyvien identiteettien ja käytäntöjen välille. Tässä tekstissä olen tietoisesti jättänyt pohtimatta objektin ja käytäntöjen merkitykset ja lähtenyt liikkeelle ruumiillisuuden ja mielihyvän käsitteistä.

Lesbous eri tyyleineen ei esittäydy tällä tavoin tarkasteltuna identiteettinä tai edes seksuaalisena preferenssinä, vaan sekalaisena joukkona halun ja mielihyvän rakenteita. Vain mielivaltaisesti valittu, kohteesta määrittyvä termi yhdistää ne saman katon alle, aivan kuin suuntautuminen objektiin loisi subjektin ja samalla sen metafysiikan.

Kirjallisuus

- Braidotti, Rosi (1993). *Riitasointuja*. Tampere: Vastapaino.
- Brennan, Teresa (1992). *The Interpretation of the Flesh. Freud and Femininity*. London, New York: Routledge.
- Butler, Judith (1990). *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.
- (1993). *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of Sex*. London: Routledge.
- Chanter, Tina (1995). *Ethics of Eros. Irigaray's Rewriting of the Philosophers*. New York, London: Routledge.
- Chasseguet-Smirgel, Janine (1985). *Feminine Guilt and the Oedipus Complex*. Teoksessa Chasseguet-Smirgel 1988.
- (1988). *Female Sexuality. New Psychoanalytical Views*. London: Arshfield Library, Karnac Books.
- Chodorow, Nancy (1978). *The Reproduction of Mothering. Psychoanalysis and the sociology of Gender*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Freud, Sigmund (1900/1968). *Unien tulkinta*. Jyväskylä: Gummerus.
- (1905/1971). *Seksuaaliteoria*. Jyväskylä: Gummerus.

- (1909/1955). Notes upon a Case of Obsessional Neurosis (Rat Man), SE, vol. X.
- (1910/1971). Die psychogene Sehstörung in psychoanalytischen Auffassung. *Studienausgabe*, Band VI, G. Fleisher Verlag.
- (1914/1991). On Narcissism. Teoksessa *On Metapsychology*. London: Penguin Books.
- (1915/1991). Mourning and Melancholia. Teoksessa *On Metapsychology*.
- (1924). *A General Introduction to Psychoanalysis*. New York: Washington Square Press.
- (1933). Femininity, SE, vol. XXII.
- Grosz, Elizabeth (1994a). *Volatile Bodies. Toward a Corporeal Feminism*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- (1994b). The Labors of Love. Analysing the Perverse Desire: Interrogating Teresa de Lauretis' The Practise of Love. *Differences*, vol. 6, nro 2+3.
- Grunberger, Bela (1988). Outline for a Study on Narcissism in Female Sexuality. Teoksessa Chasseguet-Smirgel 1988.
- Hekanaho, Pia Livia (1996). *Lesboestetiikkojen muuttuvat paradigmat. Lesbotyylit ja lesbouden visuaaliset representaatiot estetiikan, lesbotutkimuksen ja psykoanalyttisen fallosteorian valossa*. Estetiikan pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Irigaray, Luce (1985a). *Speculum of the Other Woman*. New York: Cornell University.
- (1985b). *This Sex Which is not One*. New York: Cornell University Press.
- Kaskisaari, Marja (1995). Lesbokirja. Tampere: Vastapaino.
- Kristeva, Julia (1974). *Des Chinoises*. Paris: Edition des femmes.
- (1982). *Powers of Horror. An Essay on Abjection*. New York: Columbia University Press.
- (1984). *Revolution in Poetic Language*. New York: Columbia University Press.
- Lacan, Jacques (1977). *Ecrits: A Selection*. New York and London: W. W. Norton & Co.
- Lassila, Anna (1996). Tutut roolit, tuntemattomat alueet. Butch/femme ja identiteettipoliittikan dekonstruktio. Teoksessa *Uusin silmin. Lesbien katse kulttuuriin*. Toimittaneet Hekanaho, Pia Livia; Mustola, Kati; Lassila, Anna ja Suhonen, Marja. Helsinki: Yliopistopaino.
- de Lauretis, Teresa (1994). *Practice of Love. Lesbian Sexuality and Perverse Desire*. Indiana and Bloomington: Indiana University Press.
- Luquet-Parat, C. (1988). The Change of Object. Teoksessa Chasseguet-Smirgel 1988.
- Mitchell, Juliet and Rose, Jacqueline (1982). *Feminine Sexuality. Jacques Lacan and the Ecole Freudienne*. London: MacMillan.
- Reich, June (1992). The Law of the Dildo. *Discourse. Journal for Theoretical Studies in Media and Culture*. Vol. 15, nro. 1.
- Schwichtenberg, Katja (1995). Madonnan postmoderni feminismi — suunta marginaalista keskukseen. Teoksessa *Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Toimittanut Rossi, Leena-Maija. Helsinki: Gaudeamus.
- Stoller, Robert (1964). A Contribution to study of gender identity. *IJPA*, Vol. 45, nro. 4.
- Torok, Maria (1988). The Signification of penisenvy in women. Teoksessa Chasseguet-Smirgel 1988.